

Motion till riksdagen 2020/21:3296

av **Johan Forssell m.fl. (M)**

Åtgärder mot sexualbrott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör utreda frågan och återkomma till riksdagen utan dröjsmål med ett lagförslag om skärpta straff för våldtäkt av normalgraden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en generell översyn av straffskalorna för sexualbrott i 6 kap. brottsbalken för att se över dessa i skärpande riktning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa grupper som är specialiserade på sexualbrott i samtliga polisregioner och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skadestånden för de som utsatts för ett sexualbrott bör höjas avsevärt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen utan dröjsmål ska återkomma med en ny brottsrubricering i form av grovt sexuellt ofredande och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa straffet för olaga integritetsintrång, s.k. hämndporr, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra brottsrubriceringen från barnpornografibrott till dokumenterade sexuella övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påföljden vid grova sexualbrott mot barn ska kunna vara vård vid sidan om fängelse och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bättre förebyggande arbete mot sexuella övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att villkorlig

frigivning inte ska ske i de fall den dömden inte deltagit i återfallsförebyggande åtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att preskriptionstiderna för sexualbrott bör avskaffas helt och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att göra en total översyn av bestämmelserna om preskription och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort preskriptionen på verkställighet av fängelsestraff och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred kartläggning av sexualbrotten och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den dömdes anknytning endast i undantagsfall kan utgöra hinder mot utvisning på grund av brott och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett brott med ett straffvärde på fängelsenivå som huvudregel ska leda till utvisning på grund av brott, även om det inte föreligger en återfallsrisk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tiden för återreseförbud på grund av brott ska förlängas och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffen vid olovlig vistelse efter återreseförbud på grund av brott ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kriminalpolitiken ska kännetecknas av ett tydligt brottsofferperspektiv. Barn och unga är särskilt utsatta, inte sällan för att de befinner sig i olika typer av beroendeställningar till förövaren. Flera åtgärder krävs för att stärka arbetet mot sexuella övergrepp. Det handlar om ökad förmåga att ingripa mot och utreda sexualbrott, strängare straff för gärningsmännen och tydligare uppföljning av varje enskilt brottsoffer.

Det är av stor betydelse att polisen har kapacitet och förmåga att hitta förövare som undandrar sig rättvisan. Polisen måste se till att fler misstänkta och åtalade kan ställas inför rätta. Fler människor måste känna tilltro till att polis och åklagare tar brotten på största allvar och att varje brottsanmälan utreds. Sverige ska ha en polis och ett rättsväsende som med kraft bekämpar sexualbrott. Utvecklingen gällande sexualbrott måste vändas. Enligt den nationella trygghetsundersökningen från Brå har utsattheten för sexualbrott ökat kraftigt under de senaste åren. Mellan 2018 och 2019 ökade de anmälda våldtäkterna med 8 procent. År 2019 anmäldes totalt 8 820 våldtäkter inklusive det nya brottet oaktsam våldtäkt. Det rörde sig om 237 anmälningar om oaktsam våldtäkt, varav 227 var riktade mot kvinnor/flickor och 10 mot män/pojkar. I den fortsatta redovisningen nedan ingår inte oaktsam våldtäkt.

Samtidigt vet vi att det finns ett stort mörkertal eftersom många brottsoffer väljer att inte anmäla att de utsatts för sexualbrott. Ökningen är särskilt dramatisk bland unga kvinnor där fler än var tredje ung kvinna uppgav att de någon gång under året utsatts för ett sexualbrott. De här problemen får inte ignoreras eller förminska utan måste tas på

största allvar. Moderaterna har ett flertal förslag på skärpt lagstiftning för att förbättra rättsväsendets hantering av sexualbrott. Fler gärningsmän som gjort sig skyldiga till våldtäkt och andra former av sexualbrott ska lagföras och dömas till strängare straff. För att nå detta mål krävs att utredningsverksamheten stärks, att brottsoffren får det stöd de behöver och att straffen skärps så att de står i proportion till brottens allvar.

Skärp straffen för våldtäkt av normalgraden och se över samtliga sexualbrott i skärpande riktning

Moderaterna vill skärpa straffen för våldtäkt av normalgraden. Våldtäkt och våldtäkt mot barn ska kunna leda till ett fängelsestraff på 3–7 år. Det innebär att det lägsta straffet för våldtäkt och våldtäkt mot barn höjs från fängelse 2 år till fängelse 3 år. Det skulle vara en kraftfull markering av hur allvarligt samhället ser på våldtäktsbrottet.

Moderaterna vill dessutom att samtliga brott i 6 kap. brottsbalken, dvs. samtliga sexualbrott, bör genomgå en generell översyn i skärpande riktning. Redan 2018 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om skärpt straff för våldtäkt. Regeringen beslutade i januari 2020 kommittédirektiv för en omfattande sexualbrottsutredning, varvid både straffet för våldtäkt och övriga sexualbrott ska analyseras. Moderaterna välkomnar utredningen men kan konstatera att regeringen har varit senfärdig när det kommer till tillsättandet av denna.

Särskilda grupper som är specialiserade på sexualbrott inom polisen

Särskilda grupper som är specialiserade på sexualbrott ska finnas i samtliga polisens sju regioner. Det bör skapas en möjlighet att ta upp videoförhör med målsägande i sexualbrottsmål i nära anslutning till brottet. Det inspelade förhöret ska därefter kunna användas som bevisning i en senare rättsprocess. Regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag.

Fördubbla kränkingsersättningen för brottsoffer

Den som utsatts för brott ska alltid kunna räkna med ett starkt stöd. Den kränkning som brottsoffret lidit efter att ha utsatts för brott bör uppgraderas för att stå i bättre överensstämmelse med de etiska och sociala värderingar som är rådande idag. Vi vill därför fördubbla nivån på den kränkingsersättning som brottsoffer kan få rätt till. En sådan förändring skulle dessutom på ett tydligare sätt markera att det som brottsoffret utsatts för utgör en överträdelse av brottsoffrets rätt till sin person och integritet. Skadestånden för de som utsatts för ett sexualbrott bör fördubblas.

Grovt sexuellt ofredande

Den nya samtyckeslagen har inneburit att handlingar som tidigare straffades som sexuellt ofredande numera omfattas av bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp, under förutsättning att den sexuella handlingen når upp till den nivå som krävs för bestämmelsernas tillämpning. Det kan dock ändå finnas skäl att införa ett grovt brott vid sexuellt ofredande, exempelvis vid situationer där gärningspersoner i

grupp angriper en person eller där en gärningsperson på något annat sätt har agerat särskilt hänsynslöst eller kränkande. Regeringen har tillsatt en utredning för att analysera behovet av införandet av ett nytt grovt brott och utredningen ska redovisas i slutet av mars 2021. Moderaterna välkomnar utredningen och regeringen bör skyndsamt återkomma med ett förslag om grovt sexuellt ofredande till riksdagen.

Skärpt straff vid hämndporr och utökat preventivt arbete

Den 1 januari 2018 infördes brottet olaga integritetsintrång som bland annat tar sikte på situationen då en person mot sin vilja får nakenbilder eller videoinspelningar delade eller utlagda på nätet, så kallad hämndporr. Påföljden för olaga integritetsintrång är böter eller fängelse i högst två år och för grovt olaga integritetsintrång fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Antalet anmälningar om olaga integritetsintrång ökade mellan åren 2018 och 2019. Det finns skäl att se över straffskalorna i skärpande riktning gällande hämndporr så att straffet motsvarar brottets allvar. Därtill bör skolorna ha i uppdrag att arbeta med förebyggande insatser mot hämndporr och informera om lagregleringen och påföljder.

Förändrad brottsrubricering vid dokumenterade sexuella övergrepp mot barn

En bild som är pornografisk och visar ett barn kännetecknar barnpornografibrott. Med barn menas en person vars pubertetsutveckling inte är avslutad eller att det framgår att personen är under 18 år. Barnpornografibrott är i praktiken en skildring av ett sexuellt övergrepp mot barn. Benämningen pornografisk är därför missvisande. Moderaterna vill se över om brottet barnpornografibrott kan byta brottsrubricering till dokumenterade sexuella övergrepp mot barn.

Påföljden vid grova sexualbrott mot barn ska kunna vara vård vid sidan av fängelse

Pedofili är en sexuell avvikelse som innebär ett varaktigt sexuellt intresse för barn. I dag straffas pedofili när sexuella handlingar mot barn genomförs. Huvudsakligen straffas handlingarna genom våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn och sexuellt övergrepp mot barn. Det finns även andra brottsrubriceringar som tar sikte på sexuella övergrepp och handlingar begångna mot barn, varvid till exempel barnpornografibrott är ett sådant. När ett sexuellt övergrepp mot barn har begåtts straffas detta med fängelse eller en mindre ingripande påföljd som inte är frihetsberövande. Det kan till exempel vara skyddstillsyn med särskild föreskrift att genomgå frivårdens behandlingsprogram. När fängelse döms ut är det inte obligatoriskt för den dömde att genomgå behandlingsprogrammet, till skillnad från när skyddstillsyn med föreskrift om särskild behandlingsplan döms ut.

Vid sexuella övergrepp mot barn är största gruppen förövare män med pedofili. Mot bakgrund av pedofilins natur framstår fängelse som en åtgärd som inte är tillräckligt adekvat för att förhindra fortsatt brottslighet. Stävjandet av brottsligheten ligger snarare i att med hjälp av vård minska riskfaktorer för övergrepp. Fängelse är dock motiverat ur ett samhälls- och brottsofferperspektiv.

Frivillig behandling inom ramen för Kriminalvårdens behandlingsprogram

Behandlingsprogrammet för sexualförbrytare utgår från kognitiv beteendeterapi. Den inriktas bland annat på att minska riskfaktorer som driver sexualbrottslighet, till exempel förändra en ofta förvrängd syn på sexualitet samt minska sexuell upptagenhet och lättväckt aggressivitet. Behandling med testosterondämpande läkemedel, så kallad farmakologisk behandling, används sällan i kriminalvården. Enligt en rapport av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering från 2011 räcker inte det vetenskapliga underlaget för att bedöma vilken behandling som kan minska antalet återfall i brottslighet. Nyligen publicerades dock en studie från Karolinska institutet där ett 50-tal pedofiler deltagit i en behandlingsmetod med ny medicinering. Studien visade att de som medicinerades löpte en lägre risk att begå övergrepp eftersom riskfaktorerna minskade.

Behandlingsprogrammet som erbjuds vid fängelsevistelse är alltså frivilligt att delta i. Dessutom är det sällan farmakologisk behandling används inom ramen för Kriminalvårdens behandling. Moderaterna menar att det finns skäl att utreda en förändring av dagens påföljdsbestämning vid sexualbrott mot barn, framför allt mot bakgrund av viljan att förhindra fortsatt brottslighet. Möjligheterna att införa vård som påföljd vid sidan av fängelse bör därför utredas. Vården skulle kunna inbegripa både terapeutisk och farmakologisk behandling och inte förutsätta frivillighet. Ett sådant moment skulle dock kunna innebära att reglerna och processerna vid tvångsvård skulle kunna göra sig gällande även vid en sådan påföljdsbestämning som här föreslås. Sådana övervägningar bör inbegripas i en utredning kring en utvidgad påföljdsbestämning vid sexualbrott mot barn.

Ett bättre förebyggande arbete mot sexuella övergrepp mot barn

Anova är ett centrum med tvärvetenskaplig kompetens för att förebygga sexuell och reproduktiv ohälsa och sexuellt våld vid Karolinska universitetssjukhuset och Karolinska institutet. Sedan mars 2012 har hjälplinjen vid oönskad sexualitet Preventell drivits i deras regi. Statistik visar att hjälplinjen sedan invigningen tagit emot närmare 2 200 samtal, varav cirka 1 600 från personer som har tagit en första kontakt med Preventell. Personer som har valt att återkomma mer än en gång står för cirka 400 av de totala samtalen. Ungefär 150 samtal av totalen kommer från hälso- och sjukvårdspersonal.

Dömda sexualbrottslingar får i samband med inskrivningssamtalet information om Preventell och möjligheten att kontakta Anova anonymt. Denna information ges dock inte när den dömde lämnar en sluten anstalt och övergår till frivården. Moderaterna menar att denna information som rutin även bör ges i detta skede.

Finansieringen av Preventell sker genom statliga medel som Socialdepartementet betalar ut varje år. Moderaterna vill säkra långsiktigheten av Preventell genom att se över vilka möjligheter som finns till en fast finansiering istället för en projektbaserad finansiering från år till år som innebär en större osäkerhet. I likhet med det som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys rekommenderat vill Moderaterna att finansieringen inledningsvis görs med statliga medel för att på sikt övergå till ett regionalt ansvar. En fast finansiering kommer också med krav på systematisk uppföljning kring huruvida Preventell ökar tillgängligheten till specialistvård eller inte.

Villkorlig frigivning ska inte ske utan deltagande i återfallsförebyggande åtgärder

Villkorlig frigivning sker idag efter två tredjedelar av avtjänat fängelsestraff om det inte finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det föreligger synnerliga skäl ska det särskilt beaktas om den dömda på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Om det föreligger synnerliga skäl mot villkorlig frigivning så kan denna skjutas upp med högst sex månader åt gången.

I juli 2020 trädde nya bestämmelser ikraft som bland annat innebär att övervakningstiden efter villkorlig frigivning förlängs, att möjligheten att föreskriva villkor om vad som ska gälla efter den villkorliga frigivningen utökas och att möjligheten att förverka villkorligt medgiven frihet på grund av misskötsamhet under den villkorliga frigivningen utvidgas. Trots att det sedan många år tillbaka finns ett tillkännagivande från riksdagen (2014/15:JuU21) angående att överväga om gärningsmän som dömts för vålds- eller sexualbrott bör ha en skyldighet att delta i lämpliga behandlingsprogram utreddes inte förslaget. Moderaterna påpekade detta i en följd motion till propositionen.

Moderaterna vill att en vägran att delta i återfallsförebyggande åtgärder ska leda till att den villkorliga frigivningen skjuts upp. Det är nu angeläget att regeringen utan ytterligare dröjsmål låter utreda dessa frågor och återkommer till riksdagen med förslag som innebär att möjligheterna att skjuta upp villkorlig frigivning med hänsyn till bristande deltagande i återfallsförebyggande åtgärder och annan misskötsamhet under anstaltstiden utökas.

Kartläggning av sexualbrotten

Det finns anledning att göra en bred kartläggning av just sexualbrott med hänsyn till den radikala ökningen av personer som uppger att de utsatts för just sexualbrott under de senaste åren. En sådan kartläggning ska omfatta både brottslighetens karaktär, var och i vilka sammanhang brotten begås och vilka som begår brotten och vilka som är brottsoffer. Den typ av bred kartläggning som Moderaterna vill se bör kunna ligga till grund för såväl förändrad lagstiftning som utformning av informationsinsatser och andra åtgärder med syftet att förebygga brott.

Preskriptionstiderna för allvarliga sexualbrott och våldtäkt

Alliansregeringen skärpte reglerna för sexualbrott och preskriptionstiderna har utvidgats beträffande sexualbrott mot barn. Numera omfattas i princip alla sexualbrott mot barn av en förlängd preskriptionstid, som innebär att preskriptionstiden börjar löpa den dag barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

Att en gärningsman medvetet kan hålla sig undan rättvisan i årtal och därigenom gå fri från allvarliga brottsmisstankar strider mot det allmänna rättsmedvetandet. Polisens förmåga att hitta förövare som undandrar sig rättvisan behöver förbättras för att fler ska kunna ställas inför rätta. Samtidigt går den tekniska och forensiska utvecklingen framåt, vilket gör det möjligt att klara upp fler brott. Idag kan det räcka med DNA från enstaka celler för att kunna få fram en DNA-profil som kan jämföras med personer eller andra DNA-spår. En DNA-träff kan utgöra en mycket stark bevisning och vara avgörande för en fällande dom. Sedan årsskiftet är det dessutom möjligt att använda så kallad familjesökning för att finna släktingar till en oidentifierad misstänkt och därigenom komma

vidare med brottsutredningen när den misstänkte själv inte finns i någon databas. Metoden användes bland annat i det så kallade Bildalsfallet där en 24 år gammal våldtäkt kunde klaras upp.

De nya tekniska möjligheter som DNA-tekniken och möjligheterna till familjesökning erbjuder utgör skäl för att ta bort preskriptionstiderna för våldtäkter och andra allvarliga sexualbrott. Det skulle öka möjligheterna till upprättelse för de brottsutsatta samtidigt som det skickar en tydlig signal till gärningsmännen att de inte kan vänta sig att komma undan.

Allteftersom fler brott kan lösas efter längre tid minskar de skäl som motiverat de nuvarande tidsgränserna för när brott preskriberas. Samtidigt finns det skäl att i större utsträckning än idag beakta brottsoffrets behov av upprättelse. Moderaterna anser därför att preskriptionen för våldtäkt och allvarliga sexualbrott bör tas bort på samma sätt som preskriptionen idag är borttagen för bland annat mord, dråp och terroristbrott.

Det bör även övervägas om preskriptionstiderna för andra brott av samma skäl bör förlängas eller avskaffas. Moderaterna vill tillsätta en utredning med uppdrag att göra en total översyn av bestämmelserna om preskription. Det kan finnas skäl att ta bort eller förlänga preskriptionstiden även för andra brott. Reglerna är gamla samtidigt som såväl den forensiska tekniken som synen på flera brott, särskilt mot person, har förändrats över tid. Det är vidare stötande att det är möjligt att undgå straff endast genom att hålla sig undan ett antal år. Därför bör preskriptionen på verkställighet av fängelsestraff avskaffas.

Även preskriptionstiden för sexualbrott mot barn bör tas bort helt. Syftet är att stärka skyddet för barn och unga som har utsatts för sexuella övergrepp. Detta har riksdagen tillkännagivit för regeringen.

Förändrade regler om utvisning på grund av brott

Dagens förutsättningar för utvisning på grund av brott har i huvudsak sett likadana ut sedan år 1994. Vi vill att dessa förutsättningar utökas. Om man kommer från ett annat land för att vistas eller bo i Sverige ska man följa lagstiftningen här. Ett brott med ett straffvärde på fängelsenivå ska som huvudregel leda till utvisning på grund av brott, även om det inte föreligger en återfallsrisk. Detta ska ske inom de ramar som grundlagen och internationell rätt sätter.

I praktiken slipper många utländska medborgare som döms för grova brott, exempelvis sexualbrott och våldsbrott, utvisning på grund av deras anknytning till det svenska samhället eller familj och andra personer. Till exempel utvisas enbart 20 procent av dömda för våldtäkt med utländskt medborgarskap som är folkbokförda i Sverige. För grov misshandel är motsvarande andel 3 procent. Vad gäller särskilt EU-medborgare vill vi se en översyn av om förutsättningarna för utvisning på grund av brott kan utökas. Att utsätta en annan människa för brott inskränker offrets fri- och rättigheter, vilket ska vara en försvårande omständighet när den enskildes anknytning till Sverige ska prövas som skäl mot en utvisning. Endast i de fall en utvisning skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande ska anknytning till det svenska samhället eller till personer bosatta i Sverige kunna utgöra anledning att den utländska medborgaren inte blir utvisad på grund av brott. En sådan undantagsbestämmelse ska tillämpas restriktivt.

Skärpta regler för återreseförbud

Vi vill skärpa regelverket för återreseförbud. Begår någon ett allvarligt brott såsom grov våldtäkt eller grovt rån och samma person saknar anknytning till Sverige är det exempelvis rimligt att brottet leder till ett återreseförbud på livstid. Det är straffbart att vistas i landet för den som har ett återreseförbud på grund av brott. Straffskalan är fängelse från 14 dagar till ett år. Av rättspraxis framgår att straffet normalt bestäms till fängelse i en månad. Det är angeläget att den som begår brott och som följd av detta utvisas inte återvänder till Sverige i strid med återreseförbudet. De straff som döms ut i dag är för låga. Vi föreslår att straffminimum för olovlig vistelse i strid med återreseförbud på grund av brott därför ska höjas till fängelse i sex månader.

Johan Forssell (M)

Louise Meijer (M)

Mikael Damsgaard (M)

Ellen Juntti (M)

Sten Bergheden (M)